

їхні позитивні емоції, знімає психологічні бар'єри, що перешкоджають іншомовному спілкуванню, спонукає до ефективної взаємодії один з одним, тим самим підвищуючи мотивацію до оволодіння іноземною мовою. Ігри створюють відповідно до вимог навчальної програми з урахуванням психологічних особливостей та пізнавальних можливостей учнів, і своїм змістом мають бути спрямовані на розвиток умінь і навичок іншомовного спілкування.

Ключові слова: іноземна мова, ключові компетентності, ігрові технології, учні гімназії.

Список використаних джерел

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : ИКАР, 2009. 448 с.

2. Навчальні програми з іноземних мов. 5–9 класи : Наказ МОН України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12/06/2017.pdf/804/17>

3. Стронин М. И. Обучающие игры на уроках английского языка : пособие для учителя. Москва : Просвещение, 1984. 111 с.

НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ І ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ: ОКРЕМІ ЧИ ІНТЕГРОВАНІ КУРСИ

*Пометун Олена,
докт. пед. наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Поняття «інтеграція» використовується в різних сферах: економіці, політиці, освіті, соціальній сфері, сучасних технологіях тощо. У перекладі з латинської інтеграція означає відтворення, відновлення цілого. Виникла інтеграція як явище фундаментальних наук на тлі своєї протилежності – диференціації.

Із позиції системного підходу інтеграцію розглядають як взаємодію двох або більше систем (за умови їхньої цільової та функціональної однотипності) і

створення нової з метою покращення їх функціонування за рахунок набуття нових якостей. Зазвичай інтеграція передбачає встановлення між компонентами нової системи істотних зв'язків, які дозволяють їй зберегти позитивні властивості вихідних систем та набутти якісно нових важливих характеристик. Таким чином інтеграцію треба розглядати як власне процес об'єднання і його результат.

Природа людини інтегрована за своєю суттю, інтегральність в людині закладена самою природою. Тому інтеграція в педагогіці – це природний спосіб пізнання себе і навколишнього середовища. У чинних Державних стандартах початкової та базової середньої освіти інтеграція є сутнісною характеристикою освітнього процесу, оскільки її застосування пов'язано з істотними особливостями концептуальних і методологічних підходів до розвитку української системи освіти сьогодні. Об'єднання в ціле компонентів об'єктів навчання є необхідною умовою створення в учнів цілісного уявлення про об'єкти, що вивчаються, формування міжпредметних компетентностей – здатності учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола освітніх галузей та наскрізних міжпредметних умінь.

Отже очевидно, що сучасне реформування освіти в Україні виключає ізольоване викладання навчальних предметів, а вимагає створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на інтегративний підхід. Цей підхід у існуючій сьогодні практиці навчання реалізується кількома шляхами: 1) створенням і викладанням інтегрованих курсів, що поєднують споріднені предмети 2) проведенням інтегрованих уроків (такий урок проводить один вчитель чи кілька вчителів різних предметів) 3) виконання учнями інтегрованих завдань міжпредметного змісту або міжпредметних навчальних проектів 4) так звані «тематичні дні», запроваджені у початкову школу за програмами Нової української школи.

Численні відповідні дослідження і досвід інтегрованого навчання останніх років, що його набула початкова школа, свідчить про суттєві переваги інтегрованого навчання над предметним: формування в учнів уявлення про

цілісність світу, про взаємозв'язки всіх його явищ і об'єктів; глибоке розуміння учнями навчального матеріалу завдяки його дослідженню з різних точок зору, у різних контекстах; краще усвідомлення зв'язків навчального матеріалу з життям через його цілісне «як у житті» сприйняття та конкретної практичної діяльності; формування звички бачити всі аспекти життя у взаємозв'язку, що сприятиме більш успішному навчанню та самореалізації учнів; «об'єднання зусиль» різних навчальних предметів щодо формування провідної діяльності школяра і забезпечення внеску кожного у розвиток наскрізних умінь, насамперед системного і критичного мислення.

Запровадження Державного стандарту базової середньої освіти (2020) [1] розпочалося кілька місяців тому, зосередивши увагу педагогів країни на створенні Типових освітніх програм з кожної з освітніх галузей. Затверджений варіант Типової освітньої програми для 5-9 класів ЗЗСО (2021) [2] передбачає в галузі громадянської та історичної освіти як можливий варіант викладання окремих традиційних курсів історії України та всесвітньої історії. Незважаючи на значний багаторічний досвід хронологічної синхронізації вивчення цих курсів, нагромаджений вчителями України, такий підхід, на нашу думку, не розв'язує проблем сучасного навчання історії і більше не є ефективним.

Достатньо довго основним аргументом прихильників такого підходу було забезпечити поглиблену увагу учнів і вчителів на історії України, оскільки цього потребує виховання патріотів. Проте, численні опитування і соціологічні дослідження не показують прямого зв'язку між способом подання змісту шкільної історії і зростанням національної свідомості, на яку впливають й багато інших чинників. З іншого боку, виокремлення національної історії з історії Європи та світу породжує фрагментарність сприйняття учнями історичного процесу, сумніви у значущості подій в Україні на різних етапах її розвитку і навіть перебільшення впливу інших держав, особливо Росії на унікальну українську історію й культуру. Очевидною є й потреба інтеграції історичних курсів з погляду компетентнісного підходу, який сьогодні набув характеру

вимоги законодавства. Додамо, що останніми роками курс історії стародавнього світу вже викладається як інтегрований і це схвалено більшістю вчителів.

Проте, на нашу думку, плідним буде й інтегрування у зміст єдиного курсу історії елементів громадянської освіти, передбачених Державним стандартом освіти (додатки 17-18) [1]. Це актуально ще й тому, що реальних годин на це у навчальному плані не виділено.

Наступний крок у підготовці реальних змін у шкільній історичній та громадянській освіті – створення так званих модельних програм і їх затвердження – пов'язаний і ще з однією важливою проблемою: забезпеченням міжгалузевої інтеграції, адже такі галузі як соціальна, здоров'язбережувальна, мистецька та ін. містять за Державним стандартом значну частину матеріалу, який за об'єктом дослідження є спорідненим до нашої галузі.

Ключові слова: історія і громадянська освіта, базова школа, Державний стандарт, інтеграція.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН № 235 від 19.02.2021 року. Додаток 3, 4. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/80696/

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ОЦІНЮВАЛЬНИЙ АСПЕКТ

*Попова Людмила,
канд. пед. наук, доцент,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Проблема використання методу проєктів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти не нова в сучасній лінгводидактиці, але все ще актуальна. У дослідженнях учені обґрунтовують категорійну належність методу проєктів (Н. Голуб, О. Кучерук, Н. Солодюк та ін.), акцентують увагу на його